

Główne kierunki modyfikacji Krajowego programu zwiększania lesistości

Stanisław Zajac, Ryszard Kwiecień

*Zakład Ekonomiki i Polityki Leśnej Instytutu Badawczego Leśnictwa w Warszawie
ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. nr 3, 00-973 Warszawa
tel., fax: 822-49-37; e-mail: stan.zajac@ibles.waw.pl*

Wstęp

Dynamiczne zmiany (gospodarcze, administracyjne, społeczne) zachodzące w naszym kraju w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych spowodowały, że założenia Krajowego programu zwiększania lesistości (KPZL) uległy dezaktualizacji [2]. Zresztą w programie zaaprobowanym w 1995 r. przez Radę Ministrów przyjęto zasadę jego aktualizacji nie rzadziej niż co 5 lat. Zmodyfikowany KPZL powinien przyczynić się do likwidacji opóźnień w realizacji zalesień na gruntach prywatnych oraz do skorygowania przestrzennego rozmieszczenia zalesień w stosunku do założeń przyjętych w 1995 r. Modyfikacja KPZL jest niezbędna również z powodu zmiany podziału administracyjnego kraju z dniem 1 stycznia 1999 r. oraz kompetencji władz poszczególnych szczebli struktury administracyjnej – w szczególności starostw.

Od 2000 r. prowadzone są w Instytucie Badawczym Leśnictwa (IBL) badania nad modyfikacją KPZL. Badania te obejmują m.in. zgromadzenie danych źródłowych i analitycznych niezbędnych do opracowania skorygowanego programu, w tym ustalenie podaży gruntów do zalesień oraz potrzeb (popytu) zalesieniowych. IBL współpracuje z wieloma placówkami naukowymi w kraju: Instytutem Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach, Instytutem Ochrony Przyrody (IOP) PAN w Krakowie, Instytutem Ochrony Środowiska (IOŚ) w Warszawie, Instytutem Turystyki (IT) we Wrocławiu oraz innymi instytucjami, a zwłaszcza z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwem Środowiska, GUS itp.

Określenie podaży gruntów do zalesienia

Powierzchnia i rodzaje gruntów marginalnych w Polsce

Według IUNG, grunty marginalne są to gleby pozostające obecnie w użytkowaniu rolniczym lub w ewidencji użytków rolnych, które ze względu na niekorzystne uwarunkowania przyrodnicze i antropogeniczne mają niską produktywność lub nie nadają się do produkcji zdrowej żywności i mogą lub powinny być przekwalifikowane w inną formę użytkowania, czyli: przekazane pod zalesienia, zabudowę, użytki ekologiczne, rekreacje itp. [1]. Grunty marginalne obejmują cztery wymienione niżej grupy gleb.

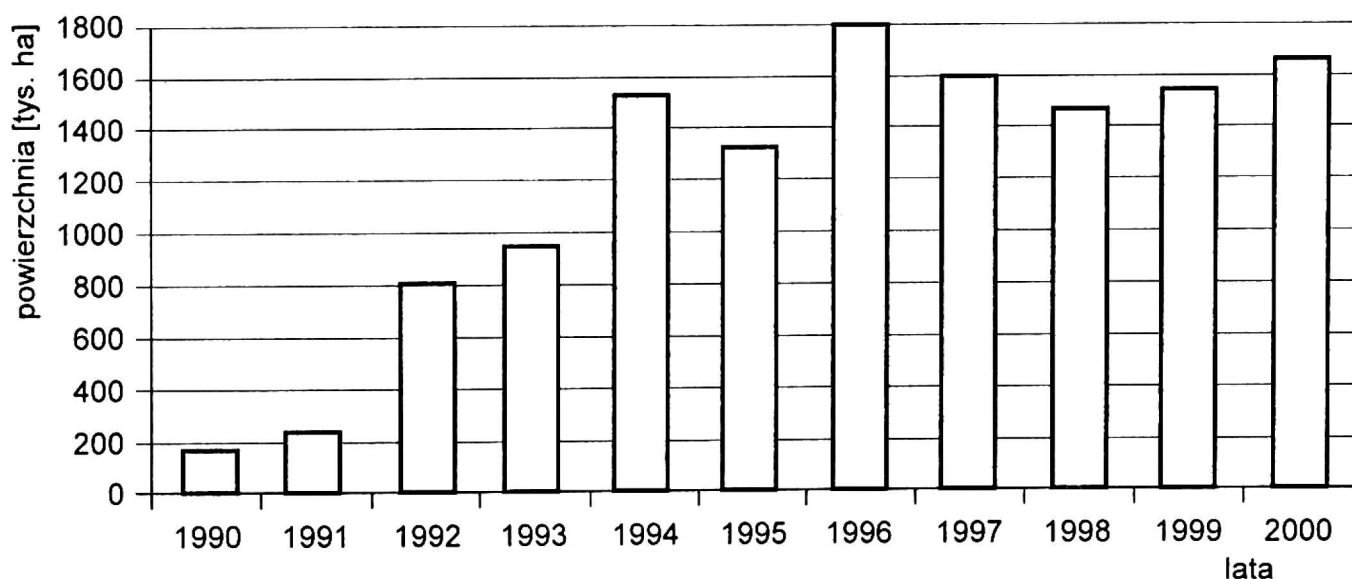
1. Nieurodzajne gleby użytków rolnych, na których ze względu na niekorzystne uwarunkowania przyrodnicze oraz erozję produkcja rolnicza jest nieopłacalna. W tej grupie około 90% zajmują bardzo lekkie, suche i jałowe gleby piaskowe. Łącznie zajmują one około 1700 tys. ha. Do gleb nieurodzajnych zaliczane są również grunty erozyjne, które zajmują powierzchnię około 370 tys. ha. Występują głównie w województwach – małopolskim i podkarpackim.
2. Gleby o różnej wartości bonitacyjnej, ale zanieczyszczone chemicznie. Zajmują powierzchnię około 140 tys. ha. Występują głównie w województwie śląskim.
3. Tereny zniszczone lub przekształcone mechanicznie, pozbawione warstwy próchnicznej, czyli utwory geologiczne bezglebowe. Zajmują powierzchnię około 50 tys. ha, głównie w województwie dolnośląskim i śląskim.
4. Tereny o niekorzystnych warunkach przyrodniczo-terytorialnych. Grupa ta obejmuje gleby uprawne o utrudnionych dojazdach lub utrudnionej uprawie mechanicznej.

Łącznie w Polsce występuje około 2,2 mln ha gruntów marginalnych, co stanowi około 12% użytków rolnych. Ponieważ produkcja rolna na tych gruntach jest nieopłacalna, dlatego w znacznej części mogą one być przeznaczone do zalesienia.

Część gruntów marginalnych pozostanie w produkcji rolnej. Dotyczy to przede wszystkim małych powierzchni tych gruntów leżących w obrębie większych kompleksów gleb lepszej jakości. Bardzo słabe gleby mogą pozostawać w uprawie rolnej także na terenach o znacznym udziale użytków zielonych z dużą liczbą zwierząt gospodarskich. Według IUNG, leśnictwo może przejąć docelowo około 1,2 mln ha gruntów marginalnych [1].

Odłogowanie i ugorowanie gruntów w Polsce

Powierzchnia gruntów ornych odłogowanych i ugorowanych w Polsce zwiększała się stosunkowo szybko na początku lat dziewięćdziesiątych, m.in. na skutek upadku rolnictwa państwowego, osiągając poziom ponad 1,5 mln ha w 1994 r. Wielkość powierzchni odłogów i ugorów w Polsce w latach 1990–2000 przedstawia zamieszczona niżej rycina. Największa powierzchnia gruntów ornych była wyłączona z uprawy (odłogowana i ugorowana) w 1996 r. i wynosiła blisko 1,8 mln ha, czyli 12,8%

Rysunek 1. Powierzchnia odłogów i ugorów na gruntach ornym w Polsce w latach 1990–2000
 Źródło: Roczniki statystyczne rolnictwa GUS, lata 1990–2000.

powierzchni gruntów ornym w kraju. Do terenów najbardziej dotkniętych tym negatywnym zjawiskiem należą przede wszystkim rejony północno-zachodniej i północno-wschodniej Polski oraz Bieszczady, czyli tereny najsilniej „spegeeryzowane”, na których 20–30% użytków rolnych jest czasowo wyłączane z produkcji rolnej.

Dla zapewnienia niezbędnych zasobów ziemi uprawnej nie można wyłączyć z przestrzeni produkcyjnej wszystkich gleb, które obecnie są odłogowane lub ugorowane. Natomiast tymczasowe odłogowanie lub ugorowanie gruntów ornym może być pomocne do wprowadzenia ładu przestrzennego na podstawie najbardziej racjonalnych przesłanek natury przyrodniczej, ekonomicznej, demograficznej itp. Weryfikacja struktury użytkowania ziemi może jednak nastąpić pod warunkiem określenia przez rolnictwo swojego stosunku do tzw. gleb marginalnych. Ustalenie właściwych proporcji powierzchniowych między gruntami ornymi, łąkami, pastwiskami, lasami i zadrzewieniami, obszarami chronionymi itp. jest niezmiernie istotne, ale dalekie jeszcze od zadowalających rozwiązań nawet w sferze koncepcyjnej [1].

Podaż gruntów do zalesień

Według Siuty [7] podstawowym kryterium zalesień określonego terenu (gminy, powiatu, województwa) powinien być obecny i przewidywany procentowy udział gruntów nieefektywnych rolniczo. Poza tym zwiększenie lesistości na określonym terenie może wynikać z wielu innych potrzeb natury ekologicznej i gospodarczej, w tym z różnorodnych funkcji ochronnych i krajobrazowych.

Właściwym wskaźnikiem potrzeb zalesieniowych jest powierzchnia gruntów ornym wykształconych z piasków luźnych. Szacuje się, że wynosi ona w kraju ponad 1,6 mln ha. Jest to wielkość minimalna przyszłych zalesień. Siuta wyraża przekonanie, że pilnie powinny być zalesione grunty klasy VI, a następnie grunty orne klasy V [6, 7]. Optymalne ukształtowanie struktury użytkowania ziemi wymagałoby zalesie-

nia lub zadarnienia także gleb położonych na stokach degradowanych przez erozję wodną. Ponadto zalesiane będą również grunty orne klasy IVb oraz wyższych klas bonitacyjnych w tych obszarach, gdzie względy demograficzne i ekonomiczne wymuszają ograniczenie uprawy roślin.

Realizacja tak szerokiego programu zalesień wymagałaby znacznych nakładów finansowych oraz wysiłku techniczno-organizacyjnego. Może to okazać się realne w dłuższym horyzoncie czasu, w świetle przewidywanych dużych dopłat do zalesień na wzór praktykowanych obecnie w krajach Unii Europejskiej. W podobnym kierunku zmierzają również rozwiązania zawarte w Ustawie o przeznaczaniu gruntów rolnych do zalesień, przyjętej przez Sejm w czerwcu 2001 r. z mocą prawną z dniem 1 stycznia 2002 r. Rozwiązania te są bardzo korzystne dla właścicieli zalesiających swoje grunty rolne. Wypłacanie rekompensaty finansowej z tytułu zalesienia gruntów rolnych uzależnione będzie jednak od możliwości budżetowych. Wydaje się, że środki te będą zbyt niskie w stosunku do potrzeb określonych w KPZL.

Michna reprezentuje pogląd, że przedstawiona w KPZL interpretacja nieopłacalności produkcji rolnej na glebach lekkich oraz możliwości przejęcia tych gleb na cele zalesienia są zbyt uproszczone [4]. Produkcja wytwarzana na glebach lekkich stanowi duży udział w całej produkcji rolnej w kraju. Z obliczeń wynika, że np. w 1995 r. 23% produkcji rolnej uzyskano na gruntach klas V, VI, VIz. Przeniesienie tej produkcji do gospodarstw położonych na glebach średnich, dobrych i bardzo dobrych wymagałoby dużego zwiększenia nakładów na intensyfikację produkcji i byłoby trudne organizacyjnie.

Wyłączenie gleb słabych i najslabszych stworzyłoby „pustynie ekonomiczne” w wielu regionach kraju. Michna uważa, że można przyjąć 1,5 mln ha jako górny pułap możliwości transferu gruntów z rolnictwa do leśnictwa w nieokreślonej perspektywie czasu [4]. Natomiast w krótszej perspektywie do 2015 r. pod zalesienie może być przeznaczona powierzchnia około 500 tys. ha gruntów należących do kompleksu żytniego bardzo słabego, czyli gleb klas VI i VIz. Przewiduje się, że w 2015 r. nadal około 1,0 mln ha gleb najslabszych będzie w sposób ciągły lub z niewielkimi przerwami użytkowana rolniczo. Michna konkluduje, że globalnie można zaakceptować założenia KPZL, chociaż konieczna jest korekta celów i motywacji jego realizacji, a także przestrzennego rozmieszczenia zalesień.

W celu ustalenia podaży gruntów do zalesienia w Zakładzie Ekonomiki i Polityki Leśnej IBL (ZEiPL) opracowano ankietę służącą do określenia powierzchni gruntów przewidywanych do zalesienia oraz warunków realizacji programu zwiększania lesistości kraju [9]. Ankieta zawiera pytania dotyczące m.in.: 1) powierzchni gruntów zalesionych w latach 1996–2000; 2) powierzchni gruntów przewidzianych do zalesienia w latach: 2001–2005, 2006–2010, 2011–2020; 3) powierzchni gruntów odłogowanych, które mogą być przeznaczone do zalesienia; 4) powierzchni gruntów nieprzekwalifikowanych w ewidencji gruntów, a faktycznie pokrytej lasem. W ankiecie zawarte są również pytania dodatkowe dotyczące: 1) wyznaczenia granicy rolno-leśnej

w planach zagospodarowania przestrzennego gmin, 2) skłonności rolników do zalesiania swoich gruntów, 3) liczby rolników uczestniczących w szkoleniach na temat zalesień, 4) wykonawców zalesień na gruntach prywatnych.

Treść ankiety była wstępnie konsultowana w wybranych gminach i starostwach oraz w Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach. W październiku 2000 r. ankieta wraz z instrukcją wypełniania oraz pismem przewodnim z Departamentu Leśnictwa, Ochrony Przyrody i Krajobrazu Ministerstwa Środowiska została rozesłana za pośrednictwem 373 starostw do wszystkich gmin w kraju. Do końca września 2001 r. wypełniono i przesłano do ZEiPL 1909, tj. 76,7% ogólnej liczby rozesłanych ankiet.

Na podstawie zebranych ankiet ustalono, że według szacunków przeprowadzonych w poszczególnych gminach (zweryfikowanych w starostwach) powierzchnia gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001–2020 wynosi 680 tys. ha. Wielkość tej powierzchni w poszczególnych województwach, z podziałem na grunty prywatne i państwowe, przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Powierzchnia gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001–2020 w układzie województw

Województwo	Grunty [ha]		
	prywatne	państwowe	razem
Dolnośląskie	15539	18093	33632
Kujawsko-pomorskie	20267	4409	24676
Lubelskie	46679	4890	51569
Lubuskie	8750	10891	19641
Łódzkie	56155	2468	58623
Małopolskie	30998	892	31890
Mazowieckie	72743	2489	75232
Opolskie	7986	3075	11061
Podkarpackie	31404	4187	35591
Podlaskie	31400	5949	37349
Pomorskie	13731	5888	19619
Śląskie	24306	2945	27251
Świętokrzyskie	55428	863	56291
Warmińsko-mazurskie	25073	24880	49953
Wielkopolskie	91103	19600	110703
Zachodniopomorskie	19326	17849	37175
Polska	550888	129368	680256

Źródło: Badania własne.

Jak wynika z tabeli 1, najmniejsza powierzchnia gruntów rolnych zakwalifikowanych przez gminy do zalesienia występuje w województwie opolskim – 11,1 tys. ha, a największa w województwie wielkopolskim – 110,7 tys. ha. Według danych uzyskanych za pomocą ankiet, największe powierzchnie do zalesień (powyżej 50 tys. ha) zlokalizowane są w sześciu województwach: wielkopolskim, łódzkim, mazowieckim, świętokrzyskim, lubelskim i warmińsko-mazurskim. Łącznie powierzchnia przewidziana do zalesienia w tych województwach w latach 2001–2020 wynosi 402,4 tys. ha, co stanowi 59,1% ogólnej powierzchni wykazanej przez gminy wszystkich 16 województw. Podaż gruntów, według danych ankietowych, jest zgodna z potrzebami zalesień w tych województwach, które cechują się stosunkowo niską lesistością.

Ogólna powierzchnia gruntów rolnych przewidziana przez ankietowane gminy do zalesienia (680 tys. ha) jest większa o 100 tys. ha od powierzchni przewidzianej do zalesienia w latach 2001–2020 w dotychczas obowiązującym KPZL [3]. Przy czym z tej powierzchni (580 tys. ha) do zalesienia tzw. aktywnego przewidziano 500 tys. ha, a do sukcesji naturalnej – 80 tys. ha. Jednakże podaż gruntów do zalesień wykazana w ankietach jest przestrzennie inaczej rozlokowana, bardziej odpowiada potrzebom zalesieniowym poszczególnych województw. Z wielu opracowań dotyczących przestrzennego rozlokowania potrzeb zalesieniowych kraju wynika, że zwiększenie lesistości jest najbardziej niezbędne w województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, podlaskim, lubelskim i świętokrzyskim. Przemaszają za tym względy niskiej lesistości tego terenu (poniżej średniej krajowej), procesy stepowienia i erozji oraz duże aglomeracje miejskie (Warszawa, Łódź, Poznań).

Określenie potrzeb i preferencji zalesieniowych gmin

Analiza dotychczas stosowanej metodyki kategoryzacji gmin

Ograniczoność środków na zwiększenie lesistości kraju powoduje konieczność ich racjonalnej alokacji, a tym samym hierarchizacji gmin pod względem potrzeb zalesieniowych. W związku z tym już w pierwszym KPZL (z 1995 r.) zastosowano metodę umożliwiającą określenie gmin priorytetowych, na terenie których zalesienia powinny być wykonywane w pierwszej kolejności. Przyjęty w dotychczasowym KPZL system kategoryzacji gmin pod względem potrzeb zalesieniowych obejmował 20 cech preferencyjnych i 5 ograniczających zwiększenie lesistości, nadając im odpowiednią wagę (kryteria i przypisaną im liczbę punktów zależnie od nasilenia występowania cechy). Ten system kategoryzacji gmin przedstawiono w tabeli 2.

Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że przyjęty w obowiązującym KPZL system kategoryzacji zawiera zbyt dużą liczbę charakterystyk (cech). Utrudnia to ocenę racjonalnych potrzeb zalesieniowych, a także może być przyczyną zafałszowania skali tych potrzeb [5, 8].

Tabela 2. Kategoryzacja gmin pod względem potrzeb zalesieniowych

Cecha	Kryterium	Liczba punktów
Udział gleb najslabszych (VI, VIz i nieużytków)	ponad 3 tys. ha	3
	2–3 tys. ha	2
	1–2 tys. ha	1
Przydatność dla rolnictwa wg punktacji IUNG	bardzo mała (do 60 pkt.)	2
	mała (od 60 do 70 pkt.)	1
Rzeźba terenu	niekorzystna dla rolnictwa	1
Ważniejsze wododziały	I rzędu – pas do 40 km	2
	II i III rzędu – pas do 20 km	1
Ochrona wód podziemnych	pod szczególną ochroną	2
	I klasy jakości (bardzo cenne)	1
Zagrożenie erozją wodną powierzchniową	bardzo duże	2
	duże	1
Występowanie stepowienia	bardzo duże	2
	duże	1
Niska lesistość	do 30% w górach	2
	do 15% na nizinach	1
Zagrożenie rzek	3 klasa czystości i pobrzeże Bałtyku	2
	2 klasa czystości	1
Deficyt wody	dla aglomeracji	2
	dla rolnictwa	1
Obszary chronione	parki narodowe	3
	parki krajobrazowe	2
	obszary chronionego krajobrazu	1
Obszary o wysokich walorach przyrody	wg planu przestrzennego zagospodarowania kraju	1
Zlewnie chronione	szczególnie chronione	2
	pozostałe chronione	1
System przestrzenny leśnictwa wg IBL	leśne obszary uzupełniające	2
	główne makroregiony i obszary funkcjonalne leśnictwa	1
Obszary rekreacyjne	wokół aglomeracji	2
	rejony turystyczne	1
Podaż gruntów wg oceny ankietowej	ponad 900 ha	3
	300–900 ha	2
	100–300 ha	1
Prywatyzacja rolnictwa państwowego	obszary gospodarki wielkopowierzchniowej	1

Cd. tabeli 2.

Cecha	Kryterium	Liczba punktów
Zagrożenie warunków życia ludności	skażenie gleb, zagrożenie powodziowe	2
	obszary ekologicznego zagrożenia	1
Migracja ludności	depresja społeczno-gospodarcza	2
	duży spadek ludności wiejskiej	1
Udział bezrobotnych do zawodowo czynnych	powyżej 21,5%	2
	18–21,4%	1
Aglomeracje	ukształtowane	2
	kształtujące się	1
Obszary intensywnego rolnictwa	najwyższej produktywności gleb	2
	wysokiej produktywności globalnej	1
Obszary eksploatacji surowców	szczególnej koncentracji	2
	dużej koncentracji	1
Obszary nizinne o wysokiej lesistości	powyżej 50%	2
	36–50%	1
Udział mokradeł, torfowisk itd.	ponad 30% powierzchni	2
	20–30%	1

Źródło: Łonkiewicz 1996.

Skorygowana metodyka określania potrzeb i preferencji zalesieniowych gmin

W wyniku konsultacji i ekspertyz uzyskanych od przedstawicieli nauk rolniczych, leśnych oraz z zakresu ochrony środowiska, a także niektórych przedstawicieli administracji wojewódzkiej zajmujących się problematyką gospodarki leśnej można sformułować opinie, że w KPZL przyjęto zbyt wiele cech do kategoryzacji gmin. Istnieje w zasadzie zgodność, że z zestawu 25 cech należy wyeliminować następujące:

- zagrożenie rzek, gdyż klasy czystości wód w istotnym stopniu uzależnione są od funkcjonowania oczyszczalni ścieków;
- obszary o wysokich walorach przyrody, gdyż cecha ta pokrywa się z cechą „obszary chronione”;
- system przestrzenny leśnictwa według IBL, gdyż cecha ta nie funkcjonuje w obiegu informacyjnym w sposób jednoznaczny i nie jest dobrze zdefiniowana oraz ma głównie charakter jakościowy, a nie ilościowy;
- prywatyzacja rolnictwa państwowego dubluje w dużym zakresie informacje, jakie zawiera cecha „podaż gruntów według oceny ankietowej”; w rejonach działalności dawnych państwowych gospodarstw rolnych po prostu podaż gruntów będzie istotnie większa;

- migracja ludności niekoniecznie będzie oznaczać wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej; poza tym zalesienia gruntów porolnych nie zatrzymają migracji ludności (konieczne są rozwiązania z zakresu polityki społecznej);
- udział bezrobotnych do zawodowo czynnych również nie jest właściwym kryterium zwiększania lesistości, gdyż prace zalesieniowe tylko w niewielkim stopniu i sezonowo mogą ograniczyć bezrobocie;
- aglomeracje można zastąpić wykazem gmin miejskich, poza tym nie należy się spodziewać, że gminy wokół aglomeracji będą wykazywać większe powierzchnie do zalesień w badaniu ankietowym;
- obszary intensywnego rolnictwa to w zasadzie gminy o dużej (ponad 70 punktów) przydatności dla rolnictwa według punktacji IUNG, czyli następowałoby dublowanie się dwóch cech;
- dwie cechy „niska lesistość” i „obszary nizinne o wysokiej lesistości” należy zastąpić jedną cechą „lesistość gminy”, cecha ta powinna jednak występować w postaci odwrotności faktycznej lesistości, np. 1/10 czy 1/60, gdyż w tej formie wraz ze zwiększeniem się jej wielkości liczbowej będzie wpływać na zwiększenie potrzeb zalesieniowych poszczególnych gmin;
- udział mokradeł, torfowisk itd. – obszary te nie są przewidywane do zalesienia,
- obszary rekreacyjne,
- obszary eksploatacji surowców.

Analiza cech zastosowanych do waloryzacji gmin w KPZL wskazuje, że bez uszczerbku dla dokładności uzyskanych wyników można istotnie zmniejszyć liczbę cech. Jednocześnie postanowiono wprowadzić dodatkową cechę „udział użytków zielonych”. Ekolodzy uważają, że łąki i pastwiska są korzystnym elementem krajobrazu. Ich oddziaływanie środowiskowe, pod pewnymi względami, jest podobne do korzystnego wpływu lasu. Ograniczają erozję, poprawiają stosunki hydrologiczne, dlatego duży udział użytków zielonych powinien być brany pod uwagę przy określaniu preferencji zalesieniowych gmin. Zatem w modyfikowanym KPZL do kategoryzacji gmin pod względem potrzeb zalesieniowych zostanie przyjęty następujący zestaw cech:

- udział gleb najslabszych,
- przydatność dla rolnictwa wg punktacji IUNG,
- rzeźba terenu,
- podaż gruntów według oceny ankietowej,
- lesistość gminy,
- ochrona wód podziemnych,
- zagrożenie erozją wodną powierzchniową,
- występowanie stepowienia,
- ważniejsze wododziały,
- zlewnie chronione,
- obszary chronione,

— udział użytków zielonych (łąk i pastwisk),

Wszystkie cechy powinny być wyrażone liczbowo, co pozwoli w obliczeniach zastosować dokładniejsze metody. W opracowaniu Łonkiewicza nie wszystkie cechy miały charakter ilościowy, o czym świadczy stwierdzenie: „punktacja stosowana dla całego obszaru gminy w obrazie graficznym uwidacznia występowanie danej cechy (np. parku narodowego) w gminie, a nie rzeczywisty (naturalny) zasięg występowania cechy” [3].

Ponieważ celem opracowania jest modyfikacja KPZL, a nie poszukiwanie alternatywnej koncepcji zwiększenia lesistości kraju w wyniku przeprowadzonych konsultacji i analiz należy stwierdzić, że również w zmodyfikowanym KPZL wiodący będzie model środowiskowy. Przy określaniu potrzeb i preferencji zalesieniowych gmin zostaną uwzględnione wszystkie cechy diagnostyczne, których po weryfikacji jest 14, w tym jedna (obszary eksploatacji surowców) ograniczająca zalesienia.

Bardzo ważnym etapem kategoryzacji gmin pod względem ich preferencji zalesieniowych będzie ocena znaczenia poszczególnych cech – dla danego modelu zwiększenia lesistości – przez nadanie im odpowiednich wag. Ustalanie wag powinno odbywać się na zasadzie opinii ekspertów. Należy podkreślić, że wpływ danej cechy na preferencje zalesieniowe poszczególnych gmin będzie wyrażony przede wszystkim wartością liczbową konkretnej cechy w gminie, a współczynnik określający wagę danej cechy ma tylko wzmocnić wpływ poszczególnych cech, zwłaszcza uznanych za podstawowe dla przyjętego modelu zwiększania lesistości.

Podsumowanie

Dwa podstawowe dla modyfikacji KPZL zagadnienia, tj. określenie podaży gruntów oraz potrzeb i preferencji zalesieniowych gmin, nie wyczerpują całości problematyki zalesień gruntów porolnych. Odmiennych w stosunku do KPZL z 1995 r., czy też całkowicie nowych rozwiązań wymagają również następujące kwestie:

- system finansowania zalesień, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań stosowanych w Unii Europejskiej;
- konieczność zmiany niektórych ustaw oraz ewentualne uchwalenie nowych;
- skorygowanie proporcji między projektowaną powierzchnią zalesień na gruntach państwowych i prywatnych, stosownie do rzeczywistej podaży gruntów w tych sektorach;
- przestrzenne rozmieszczenie zalesień w skali kraju, z uwzględnieniem aktualnych i przewidywanych preferencji gospodarczych i środowiskowych;
- zalesienia w aspekcie globalnych założeń strategicznych (wiązaną CO₂, handel emisjami itp.).

Literatura

- [1] Kukuła S. 1998. Odłogowanie ziemi a problem gleb marginalnych w Polsce. *Bibliotheca Fragmenta Agronomica*, tom 5, Olsztyn: 303–309.
- [2] Krajowy Program Zwiększania Lesistości. 1995. MOŚZNiL, Warszawa: 27 ss.
- [3] Łonkiewicz B. 1996. Założenia krajowego programu zwiększania lesistości. *Prace IBL*, seria B, nr 27: 27–46.
- [4] Michna W. 1998. Racjonalizacja wykorzystania gleb marginalnych – raport końcowy. *IERiGŻ*: 45 ss.
- [5] Puchniarski T. H. 2000. Krajowy program zwiększania lesistości. Poradnik od A do Z. Zalesienia porolne. PWRiL, Warszawa: 222 ss.
- [6] Siuta J. 1996. Ekologiczno-produkcyjne wymogi zalesienia nieefektywnych gruntów rolnych. *Prace IBL*, seria B, nr 27: 5–20.
- [7] Siuta J. 2000. Agroekologiczne uwarunkowania modyfikacji Krajowego programu zwiększania lesistości. Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, maszynopis: 13 ss.
- [8] Tałałaj Z., Kern H., Stuczyński T. 2000. Weryfikacja wraz z uzasadnieniem cech do kategoryzacji gmin pod względem potrzeb zalesieniowych oraz ustalenie danych liczbowych dla pięciu wybranych cech w przekroju wszystkich gmin w kraju. IUNG, Puławy, maszynopis: 78 ss.
- [9] Zając S., Gołos P., Kern H., Kwiecień R., Michna W., Siuta J., Stuczyński T., Tałałaj Z., Węgorek T., Witkowski Z., Wójcik-Daniluk K. 2000. Modyfikacja krajowego programu zwiększania lesistości – etap 1. Dokumentacja IBL, Warszawa: 80 ss.

Main directions to modification of the National Programme of Forest Cover Increasing

---

Key words: programme of afforestation, supply of land for afforestation, commune categorization

Summary

The National Programme of Forest Cover Increasing, adopted by the Council of Ministers in 1995, needs to be modified. The main directions of changes in this programme, estimation of land area for afforestation supply in short (until 2005) and long period of time (until 2020), revised methodology of commune categorization in terms of afforestation needs and preferences, are presented in the paper. The work includes results of questionnaire studies on land demand for afforestation.